

Dr hab. Tadeusz Wallas
prof. nadzw. na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

R e c e n z j a
dorobku naukowo-badawczego, dydaktycznego, popularyzatorskiego,
organizacyjnego oraz w zakresie współpracy międzynarodowej
dr. Adama Szymaniaka
ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

I Sylwetka habilitanta

Dr Adam Szymaniak w roku 1996 r. ukończył studia na kierunku politologia na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Stopień naukowy doktora w zakresie dyscypliny nauki o polityce uzyskał w r. 2000 na tym samym Wydziale, na podstawie dysertacji zatytułowanej „Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w procesie transformacji ustrojowej w Polsce”. Pomyślnie zakończony przewód doktorski i zainteresowanie stosunkami międzynarodowymi oraz polityką gospodarczą przyczyniło się do tego, że Habilitant został zatrudniony na stanowisku adiunkta w Zakładzie Gospodarki Międzynarodowej Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM.

Analiza kariery dra A. Szymaniaka pozwala stwierdzić, że ma On należyte przygotowanie teoretyczne i praktyczne – zdobyte m.in. pod kierunkiem prof. Zdzisława Puśleckiego (promotora w przewodzie doktorskim) do prowadzenia badań naukowych w zakresie nauk o polityce. Niewątpliwie studia magisterskie i doktoranckie, uczestnictwo w seminarium doktorskim oraz udział w pracach wielu zespołów badawczych, umożliwiły rozwinięcie predyspozycji do badania zwłaszcza roli inwestycji zagranicznych w realizacji polityki gospodarczej współczesnych państw, w tym Polski.

II Ocena osiągnięcia naukowego będącego podstawą wniosku o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego

Osiągnięciem naukowym, które Habilitant wskazał jako podstawę wniosku o najwyższy stopień naukowy, jest cykl publikacji pt. „Polityka państwa wobec

bezpośrednich inwestycji zagranicznych”, które ukazały się w latach 2000-2013. W jego skład wchodzi: książka „Kapitał zagraniczny w Polsce. Uwarunkowania napływu i działalności” (Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, Poznań 2001, ss. 175); książka „Usługi we wzroście konkurencyjności Unii Europejskiej” (Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2010, ss. 315) napisana wspólnie z dwoma innymi autorami (Habilitation podaje, że jest autorem 1/3 jej treści); 21 rozdziałów w pracach zbiorowych oraz 6 artykułów ogłoszonych w znanych i uznanych czasopismach naukowych tj. m.in. „Przegląd Politologiczny”, „Przegląd Zachodni” i „Wspólnoty Europejskie”. Prace opublikowano w różnych ośrodkach akademickich Polski, w tym dwa w języku angielskim. Do osiągnięcia naukowego oceniany Autor zaliczył także rozdział opublikowany w 1999 r. Jednak nie może on być zaliczony do ocenianego osiągnięcia ponieważ powstał przed uzyskaniem stopnia doktora.

Wszystkie publikacje zaliczone do cyklu spełniają standardy pracy naukowej, a podniesiona w nich problematyka mieści się w tytule osiągnięcia naukowego. Pewnym niedostatkim jest zauważalny w ocenianym zestawieniu publikacji brak szerszych rozważań na temat podstaw teoretycznych badanej polityki państwa. Krótki artykuł zatytułowany „Wprowadzenie do teorii inwestycji bezpośrednich” zmniejsza ten niedostatek tylko częściowo. Pomimo takiego zastrzeżenia, pozytywnie oceniam przedłożony cykl publikacji pod względem ilościowym oraz jakościowym. Autor niewątpliwie za przedmiot badań wybrał zagadnienie bardzo istotne dla naukowego poznania prawidłowości determinujących efektywność polityki w zakresie inwestycji zagranicznych. Ukazanie i ocena skutecznych instrumentów takiej polityki oraz sposobów jej realizacji, a także formułowanie na tej podstawie wniosków jest przecież ważnym zadaniem politologii. Chociaż zagadnieniom tym poświęcono już sporo publikacji, to jednak mają one najczęściej charakter przyczynkarski. Należy także zauważyć, że szybko się one dezaktualizują z uwagi na dużą zmienność warunków wewnętrznych oraz zewnętrznych w jakich taka polityka może być prowadzona. Dlatego też zachodzi konieczność ciągłego badania wskazanego fragmentu społecznej rzeczywistości. Działalność naukowa Habilitanta doskonale wpisała się w to zapotrzebowanie.

Wszystkie prace składające się na osiągnięcie naukowe napisane zostały poprawnie pod względem metodologicznym i merytorycznym. Każda z nich w istotny sposób przyczynia się do poznania zjawisk, procesów i instytucji, które składają się na tytułową politykę. Treść książek, rozdziałów i artykułów potwierdza dużą wiedzę Autora oraz umiejętność twórczego korzystania ze źródeł, a także dotychczasowego dorobku nauki, w tym ogłoszonych drukiem przez badaczy z Polski. Sposób przeprowadzenia analiz ukazanych w ocenianych pracach świadczy także o dojrzałości metodologicznej Habilitanta oraz umiejętność syntezy i formułowania wniosków. Tezy, którymi kończy On swoje rozważania uznaję za prawidłowe i uzasadnione wynikami przeprowadzonych badań. Na podstawie lektury kolejnych tekstów stwierdzam, że Habilitant zna drogi prowadzące do naukowego poznania i potrafi z nich należycie korzystać.

Do wyników badań Habilitanta, które przyczyniły się do rozwoju naukowego poznania, a przede wszystkim dyscypliny nauki o polityce m.in. zaliczam:

- ukazanie i ocenę intensywności dużej różnorodności czynników determinujących politykę państwa w zakresie inwestycji zagranicznych oraz roli takiej polityki w realizacji planów jego modernizacji, a także rozwoju gospodarczego;
- przedstawienie genezy i etapów kształtowania się takiej polityki;
- zwrócenie uwagi na dużą dynamikę badanej polityki i jej przyczyny, które mają wymiar lokalny, krajowy, europejski i globalny;
- dokonanie oceny instrumentów polskiej polityki w zakresie pozyskiwania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w kontekście standardów światowych i wypracowanych na forum Unii Europejskiej;
- stworzenie podstaw źródłowych do dalszych badań polityki w zakresie inwestycji zagranicznych oraz formułowania prognoz jej ewolucji.

III Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze

Poza zbiorem publikacji uznanym za osiągnięcie naukowe, Habilitant w części II „Wykazu publikacji naukowych” nazwanej „Pozostałe publikacje” umieścił 31 pozycji. Jednak z tej liczby, do dorobku naukowego nie mogę zaliczyć następujących prac:

1. Ekspertyza pt. *Ośrodek Wspierania Małych i Średnich Przedsiębiorstw: statut, cele, zadania i sposoby finansowania*, Starostwo Powiatowe w Kościanie, Kościan-Poznań 2001, ss. 41.
2. *Ustawa francuska o laickości*, „Humaniora. Biuletyn” 2005, nr 17, s. 9-11.
3. *Zarządzanie zasobami ludzkimi*, [w:] *Przewodnik po przedsiębiorczości*, Poznański Park Naukowo-Technologiczny, inQbator, Poznań 2011, s. 58-59.
4. *Przedsiębiorczość. Praktyczne aspekty podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej. Skrypt dydaktyczny dla studentów*, Poznań 2012 (materiał powielony; publikacja elektroniczna).
5. *Umiejętności interpersonalne i pracy w grupie. Skrypt dydaktyczny dla studentów*, Poznań 2012 (materiał powielony; publikacja elektroniczna).
6. *Metodyka prowadzenia seminariów dyplomowych. Skrypt metodyczny dla promotorów*, Poznań 2014 (materiał powielony; publikacja elektroniczna).
7. *Przypisy harwardzkie i bibliografia załącznikowa. Skrypt metodyczny dla promotorów i studentów*, Poznań 2015 (materiał powielony; publikacja elektroniczna).

Lektura wymienionych tekstów pozwala stwierdzić, że nie spełniają one standardów prac naukowych, ale mogą one zostać zaliczone do osiągnięć w zakresie popularyzacji nauki lub działalności dydaktycznej.

Przedstawiony do oceny wykaz „pozostałych publikacji” spełniających kryteria pracy naukowej, które ukazują rezultaty badań prowadzonych przez Habilitanta po uzyskaniu stopnia doktora obejmuje: 6 artykułów w czasopismach naukowych; 14 rozdziałów w pracach zbiorowych, z których jeden opublikowano w języku niemieckim w Wiedniu. Habilitant był również autorem recenzji ogłoszonej w „Przeglądzie Politologicznym” oraz dwukrotnie współredaktorem i raz redaktorem wieloautorskich monografii. Wartość artykułów podnosi opublikowanie ich przez periodyki umieszczone na liście B czasopism naukowych prowadzonej przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Wszystkie artykuły i rozdziały zaliczone do tej części ocenianego dorobku napisano poprawnie pod względem metodologicznym. Z reguły rozpoczynają się one od zarysowania problemu i podstaw teoretycznych podjętych badań, a kończą ciekawymi wnioskami przyczyniającymi się do wyjaśnienia wybranego zagadnienia. Rozważania zamieszczone w artykułach i rozdziałach oparto na bogatym zestawie krajowych i zagranicznych źródeł i opracowań. Natomiast analiza jakościowa takich prac pozwala stwierdzić, że zostały one napisane na tematy istotne z punktu widzenia potrzeb naukowego poznania. Mieszczą się one w polu badawczym nauk o polityce, chociaż niektóre podejmują problematykę pozostającą w zainteresowaniu także

ekonomii lub socjologii. Uwidoczniony w ocenianych tekstach sposób narracji oraz umiejętność argumentowania potwierdzają dużą wiedzę ich Autora i predyspozycje do pracy naukowej. Zwiększająca się jakość kolejno publikowanych prac świadczy również o Jego systematycznym rozwoju naukowym.

Podsumowując stwierdzam, iż osiągnięcia naukowo-badawcze dr. A. Szymaniaka, spełniają wymagania stawiane osobom ubiegającym się o stopień naukowy doktora habilitowanego pod względem ilościowym na poziomie wystarczającym, a jakościowym na poziomie bardzo wysokim. Niewątpliwie przyczyniły się one do naukowego poznania wybranych aspektów: migracji ekonomicznych; polityki rolnej; polityki edukacyjnej; politycznych uwarunkowań budowy społeczeństwa informacyjnego oraz poziomu przestrzegania praw człowieka.

IV Indeks Hirscha, cytowania

Wg Harzing's Publish or Perish prace Habilitanta były tylko 9 razy cytowane, zaś indeks Hirscha dla Habilitanta wynosi 2, co uznaję – biorąc pod uwagę warunki do prowadzenia badań naukowych i publikowania, jakie może zapewnić polska uczelnia - za wynik zadawalający.

V Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach

Habilitant dotychczas nie kierował międzynarodowym projektem badawczym, jednak był kierownikiem, głównym wykonawcą lub wykonawcą w 6 projektach badawczych finansowanych ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, KBN, NCN lub innej podobnej instytucji zajmującej się rozdziałem środków na badania naukowe. Szczególnie dużą rolę wypełnił On przy realizacji badań nt. „*Percepcja społeczna pracy Policji i skuteczności jej działań w kontekście integracji z Unią Europejską*” (sygnatura grantu: 1 H02E00726). Pełniąc w rzeczywistości funkcję współkierownika, odpowiadał za realizację badań empirycznych. Na podstawie wyników m.in. takich badań zespół badawczy uzyskał bardzo ciekawe wyniki, które zostały opublikowane w pracach:

1. *Policja a samorząd. Kształtowanie bezpieczeństwa lokalnego*, A. Szymaniak (red.), Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2007, ss. 284.
2. *Policja w Polsce. Stan obecny i perspektywy*, A. Szymaniak, W. Ciepela (red.), tom I, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2007, ss. 421.

3. *Policja w Polsce. Stan obecny i perspektywy*, A. Szymaniak, W. Ciepela (red.), tom II, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2007, ss. 352.

Książki te spotkały się z bardzo wysoką oceną recenzentów i dostarczyły cennej naukowej wiedzy o pracy i społecznym postrzeganiu Policji.

Habilitant uczestniczył również w pracach, które doprowadziły do pozyskania środków finansowych na realizację projektów innych niż naukowe, w tym dydaktycznych. Jego osiągnięcia w zakresie kierowania lub realizacji projektów badawczych oceniam bardzo wysoko.

VI Wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych

Habilitant przedstawił dokumentację potwierdzającą Jego uczestnictwo w 48 konferencjach naukowych, które odbyły się w różnych miejscowościach Polski i były organizowane przez różne podmioty. W większości przypadków uczestnictwo takie było połączone z prezentacją wyników swych badań w formie referatu. Ich tematyka w większości pozostawała w zainteresowaniu nauk o polityce. Wystąpienia Habilitanta zawsze były bardzo wysoko oceniane przez krytykę naukową. Rezultaty aktywności konferencyjnej oceniam na poziomie bardzo wysokim.

VII Osiągnięcia dydaktyczne

Habilitant ma bardzo duże osiągnięcia w pracy dydaktycznej głównie na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa (wcześniej w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa) UAM, gdzie prowadził wykłady, konwersatoria i ćwiczenia z przedmiotów m.in. takich jak: „Międzynarodowe stosunki gospodarcze”; „Polityka gospodarcza RP” oraz „Międzynarodowa ochrona praw człowieka”. Prowadził także seminarium dyplomowe na poziomie studiów pierwszego stopnia. Wypromował ponad stu absolwentów takich studiów. Zajęcia powierzone Habilitantowi wymagały prezentowania przede wszystkim wiedzy politologicznej i pozostawały w zainteresowaniu jego specjalności naukowej. Był On także organizatorem wielu debat i seminariów z udziałem studentów.

Na szczególne uznanie zasługuje opracowanie przez dr. Szymaniaka wspomnianych wyżej materiałów dydaktycznych oraz kierowanie grantami, których realizacja przyczyniła się do poprawy jakości kształcenia, a także perspektyw przyszłych absolwentów. Do najważniejszych z nich zaliczam: 1) Tytuł projektu:

„Wysokiej jakości program stażowy dla studentów WNPiD UAM w Poznaniu” (sygnatura grantu: 2/SP/POWER/3.1/2015) oraz 2) Tytuł projektu: „Pomost na rynek pracy” (sygnatura grantu: POKL.04.01.01-00-056/14). W każdym przypadku Habilitant pełnił funkcję kierownika.

Stwierdzam, że Habilitant posiada duże, wielowymiarowe i wysoko oceniane osiągnięcia dydaktyczne. Potwierdzają to liczne nagrody i wyróżnienia jakie otrzymywał w ostatnich latach.

VIII Osiągnięcia w zakresie popularyzacji nauki

Dr A. Szymaniak ma też znaczące osiągnięcia w zakresie popularyzacji nauki i upowszechniania naukowej wiedzy. Wielokrotnie był współorganizatorem krajowych konferencji naukowych i popularno-naukowych. Organizował cykle wykładów otwartych dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych. Współpracował z kilkoma Uniwersytetami III Wieku. Współpracował również z innymi organizacjami przy organizowaniu wydarzeń, których celem było upowszechnianie wiedzy naukowej (np. Akademyka Szkoła Liderów, Dyskusyjne Forum Juwenaliowe). Podsumowując stwierdzam, iż wysoko oceniam dokonania Habilitanta w zakresie popularyzacji nauki.

IX Staże w zagranicznych ośrodkach naukowych i współpraca międzynarodowa

Habilitant, nie brał udziału w zagranicznych konferencjach naukowych, ale odbywał zagraniczne staże naukowe w Islandii, Hiszpanii, Czechach oraz w kilku państwach Azji Południowo-Wschodniej. W ich trakcie najczęściej zbierał materiał badawczy. Niektóre pobyty zagraniczne związane były z realizacją obowiązków dydaktycznych. Niewątpliwie udział w międzynarodowej współpracy naukowej jest słabszą stroną wniosku Habilitanta o nadanie najwyższego stopnia naukowego.

X Osiągnięcia organizacyjne

Dr A. Szymaniak pełnił / pełni także funkcje, które są dowodem uznania dla Jego wiedzy, kompetencji i umiejętności oraz pozycji w środowisku badaczy. Np. w latach 2008-2016 r. był prodziekanem Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM. Był również pełnomocnikiem Rektora UAM oraz kierownikiem studiów pierwszego i drugiego stopnia, a także studiów podyplomowych. Przyczynił się do utworzenia nowych specjalności i studiów podyplomowych na wymienionym Wydziale. Zadbął też o poprawę jakości kształcenia z powodzeniem pełniąc funkcję

przewodniczącego Wydziałowego Zespołu ds. Oceny Jakości Kształcenia. Zorganizował także kształcenie w systemie e-learningu. Wypełniał także wiele innych funkcji i ról. Ze swoich obowiązków wywiązywał się wzorowo.

Konkluzja

Stwierdzam, że Habilitant posiada osiągnięcia w pracy naukowo-badawczej na poziomie zadawalającym, a także bardzo bogaty dorobek dydaktyczny, popularyzatorski i organizacyjny. Ma też wyróżniające go rezultaty w pozyskiwaniu środków na finansowanie projektów badawczych, a następnie w ich realizacji w charakterze kierownika lub wykonawcy. W szczególności przedstawił interesujące i napisane poprawnie pod względem metodologicznym oraz merytorycznym osiągnięcie naukowe, które oceniam jednoznacznie pozytywnie. Jest ono potwierdzeniem Jego systematycznego rozwoju naukowego oraz stanowi znaczny wkład do naukowego poznania polityki państwa wobec bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Analiza prac zaliczonych do wspomnianego osiągnięcia, pozwala zauważyć, że Habilitantowi udało się w sposób przekonujący potwierdzić słuszność hipotezy, wg której „polityka państwa i ryzyko polityczne stanowią kluczowe elementy w procesie podejmowania decyzji o podjęciu lub rezygnacji z inwestycji zagranicznych. W decydujący sposób wpływają również na jakość i skalę działalności inwestorów w danym państwie już obecnych”. Ponieważ zagadnienie takie pozostaje w zainteresowaniu nauk o polityce, Habilitant przyczynił się do rozwoju właśnie tej dyscypliny naukowej. W ten sposób spełnił On wymogi określone w art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Habilitant wypełnił także większość wymagań szczegółowych wymienionych w par. 4 i 5 rozporządzenia MNiSzW z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. W związku tym popieram wnioski o nadanie dr. Adamowi Szymaniakowi stopnia naukowego doktora habilitowanego.

